

Ústřední výbor fyzikální olympiády České republiky

Úlohy krajského kola 36. ročníku FO kategorie A

1. Těleso o hmotnosti m_1 se nachází ve výšce h_1 nad zemí a je možné ho vymrštít ve vodorovném směru rychlostí v_0 . Těleso o hmotnosti m_2 se nachází ve výšce $h_2 > h_1$. Vzdálenost jejich kolmých průmětů na povrch země je d . Uskutečníme pokus, při němž těleso o hmotnosti m_2 začne padat volným pádem a těleso o hmotnosti m_1 je vymrštěno v takovém okamžiku, že dojde k dokonale nepružné srážce. Tělesa považujeme za hmotné body, odpor vzduchu zanedbáváme.

- V jaké výšce h_3 nad povrchem země dojde ke srážce?
- Za jak dlouho po uvolnění druhého tělesa musí dojít k vymrštění prvního, aby se tělesa srazila?
- Určete velikost v' rychlosti těsně po srážce a její odchylku α od svislého směru.
- Kde dopadne těleso vzniklé srážkou?

Úlohy a–c řešte nejprve obecně a pak pro hodnoty: $h_1 = 15 \text{ m}$, $h_2 = 20 \text{ m}$, $d = 6,0 \text{ m}$, $v_0 = 5,0 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$, $m_1 = 350 \text{ g}$, $m_2 = 200 \text{ g}$, $g = 9,81 \text{ m} \cdot \text{s}^{-2}$.

V úloze d považujte za již známé veličiny: výšku, ve které se tělesa srazila, velikost rychlosti po srážce a její směr.

2. Na vodorovné podložce leží kovový rámeček tvaru obdélníka o rozměrech a , b . Je vyroben z drátu, který má odpor σ na jednotku délky.
- Rámeček se nachází v homogenním magnetickém poli, jehož indukce $\mathbf{B}$ směřuje dolů, kolmo na rovinu rámečku. Její velikost rovnoměrně vzroste za dobu Δt z hodnoty B_1 na hodnotu B_2 . Určete náboj, který projde libovolným průřezem drátu, z něhož je rámeček zhotoven.
  - V rovině podložky napneme velmi dlouhý přímý vodič rovnoběžně se stranou b ve vzdálenosti l od rámečku. Drátem bude procházet stálý proud I_1 a velikost magnetické indukce opět rovnoměrně vzroste za dobu Δt z hodnoty B_1 na hodnotu B_2 . Vypočtěte velikost celkové síly, kterou působí vodič na rámeček. Jak souvisí směr této síly se směry proudu I_1 a magnetické indukce $\mathbf{B}$?
  - V dalších pokusech bude vnější magnetické pole odstíněno. Vypočtěte magnetický indukční tok Φ_1 plochou rámečku vyvolaný vodičem s proudem I_1 .
  - Jaký náboj projde libovolným průřezem drátu, z něhož je zhotoven rámeček, jestliže proud v přímém vodiči vzroste z hodnoty I_1 na hodnotu I_2 ? Jaký směr bude mít výsledná síla, kterou bude během růstu proudu vodič působit na rámeček?

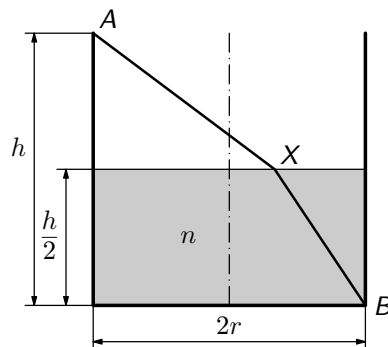
Řešte nejprve obecně a pak pro hodnoty: $\sigma = 4,0 \text{ m}\Omega \cdot \text{m}^{-1}$, $a = 12 \text{ cm}$, $b = 30 \text{ cm}$, $l = 5,0 \text{ cm}$, $B_1 = 80 \text{ mT}$, $B_2 = 630 \text{ mT}$, $\Delta t = 0,18 \text{ s}$, $I_1 = 3,0 \text{ A}$, $I_2 = 8,0 \text{ A}$, $\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7} \text{ N} \cdot \text{A}^{-2}$.

3. Nádoba válcového tvaru o poloměru r a výšce $h = 2r$ byla naplněna vodou do výšky $h/2 = r$. Laserový paprsek vycházející z bodu A na horním okraji nádoby má dopadnout do protějšího bodu B na okraji dna.

- Do kterého bodu X na hladině vody jej musíme namířit?
- Jakou dobu potřebuje světlo k proběhnutí dráhy AXB ?

Úlohu řešte obecně a pro $r = 0,400 \text{ m}$. Absolutní index lomu pro vzduch je $n_1 = 1,00027$, voda má pro světlo He-Ne laseru absolutní index lomu $n_2 = 1,331$. Rychlost světla ve vakuu je $c = 2,998 \cdot 10^8 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$.

Úloha patrně povede k rovnici, kterou nebudete umět řešit analyticky. Zvolte proto vhodnou numerickou metodu, kterou budete moci realizovat pomocí vaší kalkulačky. Použitou metodu podrobně popište. (Pokud máte programovatelnou kalkulačku a použijete vlastní program, uveďte výpis programu.) Výsledky zaokrouhlete s ohledem na přesnost zadání.

4. Dvě tenké čočky vzdálené od sebe $2,5 \text{ cm}$ tvoří centrovanou optickou soustavu. Předmět vysoký $2,0 \text{ cm}$ umístěný ve vzdálenosti $5,0 \text{ cm}$ před první čočkou je celou soustavou zobrazen ve vzdálenosti $20,0 \text{ cm}$ za druhou čočkou, kde vzniká převrácený skutečný obraz vysoký $12,0 \text{ cm}$. Určete ohniskové vzdálenosti obou čoček.

- Zadání pečlivě narýsujte na samostatný list papíru a úlohu vyřešte graficky. Řešení popište.
- Úlohu řešte početně.